

## **Tekstmangfold og tilpasset opplæring i skolebiblioteket**

Erfaringskonferanse i Program for skolebibliotekutvikling,  
Kristiansand 7. juni 2011

### **Rektor Torunn Lauvdal, Universitetet i Agder (UiA)**

åpnet konferansen med å ønske alle deltakerne velkommen. UiA er et universitet i vekst, og er stor på profesjonsutdanning.

Program for skolebibliotekutvikling er et stort og viktig program finansiert av Utdanningsdirektoratet. Direktoratet har valgt UiA til å ha ansvaret for det fireårige programmet (2009-2013), noe UiA er stolt av.

### **Siri Ingvaldsen, faglig leder i Program for skolebibliotekutvikling, UiA**

ga en oversikt over programmet og det arbeidet som er gjort.

Programmet er et fireårig nasjonalt program som har som mål å utvikle skolebibliotekene som ressurs i leseopplæring og undervisning. Grunnskolen er hovedmålgruppa og er den største og viktigste delen av programmet.

Kriteriene for støtte er først og fremst kvaliteten på søknaden, men også variasjon i innhold i prosjektet og geografisk spredning. Skolene må forplikte seg til å delta på kurs med hele prosjektgruppa, og rektor må være prosjektleder.

Noen skoler får støtte et nytt skoleår, og blir ressurskoler. Det er de som skal presentere seg på konferansen, gjennom utstilling, publikasjon og foredrag.

De prosjektene som ikke skal ha eget framlegg på konferansen er:

- Bjarkøy skole, Troms
- Borkedalen skole, Lillesand
- Bud barne- og ungdomsskule, Møre og Romsdal
- Hafslund ungdomsskole, Sarpsborg
- Mørkved skole, Ringsaker

Nærmere om mål og innhold i disse prosjektene kan leses i PowerPoint fra dette foredraget. (Bjarkøy skole, Troms, vil presentere sitt prosjekt sammen med ressurskolene 2011-2012).

### **Astrid Roe, Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, UiO**

'Lesekompetanse og lesevaner i PISA 2009 i et kjønnsperspektiv'

Den internasjonalt standardiserte undersøkelsen PISA (The Programme for International Student Assessment) har vært gjennomført i 2003, 2006 og 2009.

I den siste var det også en elektronisk leseprøve. Den satte krav både til digital kompetanse og vurderingskompetanse og evne til å skille relevant fra ikke relevant informasjon.

Resultatene av denne leseprøven blir offentliggjort den 28. juni i år.

Alle elevene som deltok i 2009, var født i 1993, men det er litt forskjellig hvor mange år de har gått på skolen i ulike land. Generelt sett gjør guttene det dårligere enn jentene på leseprøvene.

Reading Literacy:

Lesekompetanse er ikke bare et grunnlag for å lære i alle fag, det er også viktig ellers i livet og er sett på som sentralt for å være en samfunnsborger.

Evne til å finne fram til og hente ut informasjon, å tolke og forstå innholdet i tekster blir mer og mer viktig for å kunne delta i et kunnskapsbasert samfunn.

Kunnskapsbegrepet har endret seg fra det å være i stand til å huske informasjon til det å være i stand til å finne den og bruke den (OECDs ekspertgruppe i lesing 2009).

Leseprøven i PISA:

- autentiske tekster i ulike sjangrer fra ulike fagområder hentet fra bøker, ukeblader, tidsskrifter, aviser, internettsider, brosjyrer, osv i ulike land.
- flervalgsoppgaver med avkryssing og åpne oppgaver.

oppgavens hensikt har vært å

- finne og hente ut informasjon i teksten
- tolke og sammenhold informasjon i teksten
- reflektere over og vurdere informasjon i teksten

Noen av oppgavene i den siste PISA.undersøkelsen har åpne svar, - der det blant annet skal reflekteres og vurderes.

Norske elever viser at de skjønner hva tekst og illustrasjoner går ut på, men snubler når de skal hente ut detaljert eller bortgjemt informasjon. De går fort videre, og går fort i feller kan det se ut som.

Finland og Korea skårer høyt i PISA, og Norge ligger ca ett skoleår bak disse landene. De norske resultatene viser 'samling i midten', dvs at vi har færre flinke lesere, og færre svake enn tidligere år.

De fire første leseårene har mest å si for elevenes leseutvikling, både i norsk og i alle de andre fagene. Lesing i K06 er sterkt inspirert av rammebetingelsene i PISA.

Norske elever er blant de som bruker mest tid på internett, og her er det små kjønnsforskjeller. Imidlertid vet vi for lite om hva de leser og hva de gjør.

PISA-prøven har ikke tekster som favoriserer jenter mer enn gutter. Den har mange tekster for at den skal balansere rent kjønnsmessig. Men det spiller nok en rolle at jenter gjennomsnittlig er mer modne enn gutter når de er 15 år.

Jenter gjør det mye bedre enn guttene på

- lange, sammenhengende tekster
- skjønnlitterære tekster
- kunnskapsformidlende tekster skrevet i et akademisk språk
- oppgaver som krever refleksjon
- oppgaver som krever avansert språk- og tekstkompetanse

Kjønnsforskjellene i nasjonale prøver er minst på femte trinn, og så øker de gradvis utover til slutten av tiende trinn. Gutter kan ha motstand mot å identifisere seg som lesere. De leser kanskje ikke dårligere enn jenter, men de ser ikke alltid nytten av det.

Det er en klar sammenheng mellom elevers lesevaner og holdninger, og det er de som ikke leser, som skiller seg ut. Lesekompetanse handler mye om engasjement og forståelsen av at noe er viktig.

Jo mer elevene leser, jo flinkere blir elevene til å lese. Når du leser ei bok, leser du automatisk mye. Leser du et ukeblad, feier du innom.

Det som det kan se ut som om norske elever, og særlig gutter, mangler er flid, nøyaktighet, fordypning, konsentrasjon og utholdenhet.

Noen viktige spørsmål blir da:

- trenger elevene mer av dette?
- får de bruk for det senere i livet?
- er det viktigere for jenter enn for gutter?

## **Rektorene Arnstein Nærli, Mørkved skole og Susanne Lavik, Borkedalen skole**

'To skoler – likheter og ulikheter'

Rektorene på disse to skolene har etablert et samarbeid med gjensidig besøk og erfaringsdeling der utvikling av gode skolebibliotek er en del av prosessen.

Rektor møter store forventninger fra mange kanter, og de har også forventninger til seg selv.

Det er viktig at en leder har mot til å sette foten ned, og prioritere når det er behov for det.

Men personalet er den viktigste ressursen i norsk skole, og at det er nødvendig å få et resultat som skolen vil i lag. Der rektors og lærernes tanker møtes, blir resultatet best.

## **Ressursskoler som la fram presentasjon**

De tre skolene som presenterte prosjektene sine på konferansen var:

- Dingemoen skole, Sogn og Fjordane
- Holumskogen skole, Nittedal
- Skåredalen skole, Haugesund

Nærmere om bakgrunn, mål og innhold i disse prosjektene kan leses i PowerPoint-presentasjonene som skolene la fram (se saken 'Sånn har me gjort det').

## **Ellen Sundt, Utdanningsdirektoratet**

oppsummerte og avsluttet konferansen

Ellen Sundt er Program for skolebibliotekutvikling sin kontaktperson i Utdanningsdirektoratet.

Hun avsluttet konferansen med ei oversiktlig oppsummering.

Hun innledet med å rose utstillinga i hallen foran foredragslokalet. Den ga et inspirerende og motiverende møte og var en lovende start.

Deretter knyttet hun kommentarer til hvert av framleggene på konferansen og roste foredragsholderne. Særlig hadde hun merket seg at det var rektor på tre forskjellige skoler som la fram sitt arbeid med å utvikle skolebibliotekene. Ingen ting er bedre enn å få med entusiastiske og målbevisste ledere.

'Målet for Program for skolebibliotekutvikling er å bruke skolebiblioteket for å utvikle leseferdigheter, utjevne sosiale og digitale skiller og fremme personlig vekst hos den enkelte elev.

Å lage en plan på papiret er én plan, å se det i praksis er en annen sak', sa Ellen Sundt, og fortsatte:

'I dag har vi fått prosjektbeskrivelser og rapporter, i dag har vi sett imponerende resultater!

Vi har sett at planmessig arbeid, motivasjon og strategier er viktig. Vi har også sett at skolebibliotek er mangfold og ulikhet. Det er slik det skal være, - det er det som er meningen. Dette prosjektet er blitt mer mangfoldig og variert enn vi som arbeidet med planene noen gang kunne tenke oss.

Nasjonale prosjekter er avhengig av god mestring og administrasjon.

Utdanningsdirektoratet valgte UiA til å lede programmet. Det var fordi UiA har disse kvalitetene og utdanningsveiene.

Dere viser at dere gjør en kjempejobb, og at dere var de rette å overlate dette prosjektet til.

De fleste prosjekt er vellykket så lenge prosjektperioden varer. Men hva skjer etterpå?

For skolene i programmet vil utholdenheten etter avslutning av programmet være det springende punktet.

Derfor en utfordring til alle: Hold ut og vær 'på'. Og lykke til videre!